

КАКВО ТРЯБВА ДА ЗНАЕМ ЗА ДЕЙНОСТТА НА АДМИНСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА

I. ПРАВОМОЩИЯ

Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.

Административните съдилища осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

II. СЪДЕБНО ОСПОРВАНЕ

Съдебното оспорване /обжалване/ е съвкупност от строго определени в правните норми последователно развиващи се действия, насочени към оспорване на ИАА пред съд, относно проверка на неговата законосъобразност.

ИАА могат да бъдат оспорени изцяло или в отделни техни части.

ИАА, издадени от органите на администрацията, се обжалват пред административните съдилища (чл. 132 АПК).

Обжалването се осъществява по реда на чл. 145- 178 АПК.

Делата се разглеждат от административния съд, в района на който е седалището на органа, издал оспорения административен акт.

Исковете за обезщетения могат да бъдат предявени и пред съда по адреса или седалището на жалбоподателя.

Участници в производството по обжалване на ИАА по съдебен ред са: граждани и организации; други заинтересовани лица; административни органи; прокурорът; административните съдилища и Върховния административен съд.

Съдебното производство може да започне по инициатива на гражданите и организациите, чиито права, свободи или законни интереси са нарушени или застрашени от административния акт или за които той поражда задължения.

Прокурорът подава протест в случаите по чл. 16 АПК.

Ответник в съдебното производство са административния орган, издал оспорения акт, като жалбата се подава чрез тях (чл.152, ад. 1 АПК).

В случаите, когато предмет на обжалване е актът на по-горестоящия административен орган, ответник в съдебното производство е горестоящия орган.

III. ЖАЛБИ - подаване, срокове

- РЕД ЗА ПОДАВАНЕ НА ЖАЛБИ - чл. 152 АПК

Право да оспорват административния акт имат гражданите и организациите, чиито права, свободи или законни интереси са нарушени или застрашени от акта или за които той поражда задължения.

Жалбата се подава чрез органа, издал ИАА до съответния административен съд, в района на който е седалището на органа, издал оспорения административен акт.

Подаването може да стане в **регистратурата** на административния орган. Може и по **пощата**, като спазването на срока за оспорване е според момента на постъпването в пощата (доказателство за това е обратната разписка).

В 3 /три/-дневен срок от подаване на жалбата административния орган е длъжен да изпрати жалбата в съда заедно с цялата преписка (в цялост и по опис). Оспорването се изпраща на съда заедно със заверено копие от цялата преписка, като заверката следва да бъде за всеки документ. Преписката следва да е придружена от списък на страните в производството с посочване на последните адреси, на които са били призовани. В този списък следва да са посочени всички заинтересовани страни, включително и тези които не са участвали в производството.

Ако преписката не бъде изпратена, Съдът изисква преписката служебно, въз основа на копие от подадената жалба (чл.152 от АПК).

Оспорването пренася производството пред съда. Административният орган не може да преценява допустимостта и редовността на оспорването вместо съда и е длъжен да изпрати жалбата по компетентност. За изпращането на преписката в съда оспорващият следва да бъде уведомен своевременно.

Административният акт може да се оспори и направо пред Съда без да е изчерпана възможността за оспорването му по административен ред, освен ако в специален закон е предвидено друго.

Срокът за оспорване е 14- дневен и тече от съобщаването на административния акт по реда на чл. 61 от АПК.

Жалбата и протестът срещу актове и решенията на по- горестоящия административен орган се подават в 14- дневен срок от съобщаването им (чл. 149 АПК).

Когато актът е бил оспорен по административен ред, 14- дневният срок започва да тече от съобщението, че по- горестоящият административен орган се е произнесъл с решение, а ако органът не се е произнесъл - от крайната дата, на която е следвало да се произнесе. За засегнатите от акта лица, които не са участвали в административното производство този срок тече от узнаването на акта.

Жалбата и протестът срещу мълчалив отказ или съгласие се подават в едномесечен срок от изтичането на срока, в който административният орган е бил длъжен да се произнесе. Доколкото не са уредени в приложимия специален закон, това са сроковете посочени в чл. 57 от АПК, които са 14 дни, 7 дни, 1 месец, в зависимост от характера на акта и вида на издалия го орган.

Когато мълчаливият отказ или мълчаливото съгласие са били оспорени по административен ред, едномесечният срок започва да тече от съобщението, че по- горестоящият административен орган се е произнесъл с решение, а ако органът не се е произнесъл - от крайната дата, на която е следвало да се произнесе.

Искането за обявяване на нищожността на административния акт не е ограничено със срок и е безсрочно. Това оспорване е установителен иск, а подаването на тези иски не са ограничени във времето.

Неизпълнението на задължението на административния орган да посочи пред кого и в какъв срок може да бъде обжалван акта или погрешното указване, че той не подлежи на обжалване е основание за автоматично удължаване на сроковете за обжалване.

Когато в ИАА или в съобщението за неговото издаване не е указано пред кой орган и в какъв срок може да се подаде жалба, съответният срок за обжалване се удължава на 2 месеца.

Когато погрешно е указано, че той не подлежи на обжалване, сроковете за подаване на жалба по този дял се удължават на 6 месеца. Удължените срокове текат от момента на съобщението. Ако съобщение не е изпратено, сроковете за обжалване въобще не текат.

Кодексът предвижда възможност и за възстановяване на срока за обжалване. В 7-дневен срок от съобщението за оставяне на жалбата без разглеждане може да се поиска от Съда възстановяване на срока, ако пропускането се дължи на особени непредвидени обстоятелства или на поведение на администрацията, въвело жалбоподателя в заблуждение. Искането може да бъде направено и с жалбата. В искането за възстановяване на срока се посочват всички доказателства, установяващи основанията за възстановяване на срока.

- РЕДОВНОСТ И ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБАТА

Както бе посочено съдебното производство започва по жалба на гражданин или организация или по протест на прокурора.

За да породи ефективно съдебно оспорване жалбата следва да е редовна, а именно да отговаря на изискванията за съдържание и да са представени приложенията към нея.

ЖАЛБАТА се подава в писмена форма и трябва да съдържа данните по чл. 150, ал. 1 от АПК, а именно :

1. посочване на съда;
2. трите имена и адрес, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв - за българските граждани, съответно името и длъжността на прокурора, номера на телефона, факса или телекса] или електронен адрес, ако има такъв;
3. трите имена и адрес, личния номер - за чужденец, и адреса, заявен в съответната администрация, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв;
4. фирмата на търговеца или наименованието на юридическото лице, изписани и на български език, седалището, последния посочен в съответния регистър адрес на управление и електронния му адрес;
5. означение на обжалвания административен акт (заповед, предписание, акт за спиране, акт за отстраняване, решение на по-горестоящ орган);
6. указание в какво се състои незаконосъобразността на акта;
7. в какво се състои искането;
8. подпис на лицето, което подава жалбата или протеста.

Писмената форма с текст на български език е форма за действителност на оспорването, като не се допуска устно оспорване.

Оспореният акт следва да бъде означен чрез достатъчно белези, които да позволяват да бъде еднозначно индивидуализиран. Такива са № на акта, дата на издаване и наименование на издалия го административен орган.

В жалбата или протеста оспорващият следва да посочи доказателствата, които иска да бъдат събрани и да представи писмените доказателства, с които разполага.

Жалбата следва да е придружена със следните ПРИЛОЖЕНИЯ - чл. 151 АПК:

1. удостоверение за съществуването и представителството на организацията - жалбоподател (актуално състояние) ;
2. пълномощно, когато жалбата се подава от пълномощник;
3. документ за платена държавна такса, ако такава се дължи по т. 26, б. "а" и "б" от Тарифа № 1;
4. преписи от жалбата или протеста, от писмените доказателства и от приложенията според броя на останалите страни.

Когато оспорващият е юридическо лице, неперсонифицирано сдружение или ЕТ следва да представи доказателства за съществуването и представителството според

закона, по който е учредено. Това е актуално състояние, издадено от Агенцията по вписванията или съответния окръжен съд.

Прилагането на документа за внесена държавна такса е изискване за редовността на оспорването.

Преписите следва да са според броя на ответниците по оспорването, т. е. административния орган и лицата, които се ползват от оспорвания акт.

IV. ТАКСИ

По административните дела се събират следните ТАКСИ :

По жалби срещу административни актове се събира проста (твърда) такса, както следва:

- юридически лица с нестопанска цел и физически лица, които не са търговци заплащат такса в размер на 10 /десет/ лева. (т. 26, б. "а" от Тарифа № 1).

- юридически лица, без посочените по-горе, и физически лица, търговци (ЕТ) по смисъла на Търговския закон заплащат такса в размер на 50 / петдесет/ лева. (т. 26, б. "б" от Тарифа № 1).

При подаване на касационна жалба срещу решение на Административния съд, до Върховен административен съд, таксата по т. 1 и т. 2 се заплаща в половин размер 5/пет/ лева и съответно 25 / двадесет и пет/ лева.

Основанията за оспорване на административните актове са:

1. липса на компетентност;
2. неспазване на установената форма;
3. съществено нарушение на административно производствени правила;
4. противоречие с материално правни разпоредби;
5. несъответствие с целта на закона.

V. РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛАТА - срокове, призоваване, тежест на доказване, доказателства, доказателствени средства, действия на страните.

Ако жалбата е редовна от формална страна и допустима, съдия-докладчикът разпорежда препис от нея да бъде изпратен на страните.

В14-дневен срок от получаването на преписа всяка от страните може да представи писмен отговор и да посочи доказателства. Писмените доказателства, с които страната разполага, се прилагат към отговора.

Когато за изясняването на правния спор е необходимо да бъдат събрани и други доказателства освен тези, които се съдържат в преписката, съдия-докладчикът указва на съответната страна необходимостта от тяхното събиране.

Съдия-докладчикът насрочва първо по ред заседание, в срок не по-дълъг от 2 /два/ месеца от постъпването на жалбата в съда, за което се призовават: жалбоподателят, ответникът и заинтересованите лица.

Административният съд разглежда делото в състав от един съдия. Участието на прокурор не е задължително. Съдията в състава е съдия-докладчикът (чл. 157, ал. 2 АПК).

VI. ТЕЖЕСТ НА ДОКАЗВАНЕ - чл. 170 АПК

Тежестта на доказване е правото и задължението на съда да приеме за липсващ факт, за чието съществуване няма доказателства по делото. Правилата за тежестта на доказване са приложима, при условие, че Съдът е дал указание на страната, която я носи, че за факта не сочи доказателства - чл. 171, ал. 4 от АПК.

С административния акт органът упражнява свое законово установено правомощие да създаде права и задължения за определено лице/лица. Същото следва да се упражни по точно определени от закона начин и ред.

Административният орган и лицата, за които акта е благоприятен, са длъжни да докажат, че са били налице фактическите основания, въз основа на които актът е издаден, и че са били изпълнени законовите изисквания за издаването му..

Административният орган следва да е документирал изпълнението на всички извършени от него и страните административно- производствени действия. Всички доказателства следва да се намират в административната преписка, чието представяне е първото доказване в административното дело.

Съдът проверява съответствието на акта с материалния закон въз основа на фактите, които са посочени като основания за издаването му. Органът не може чрез доказателства да сочи нови, да допълва липсващите или да изменя фактическите основания за издаването на акта

При обжалване на отказ за издаване на административен акт, от оспорващия се твърди, че е съществувало задължение за издаването на акт с исканото от него съдържание. Затова той следва да докаже фактите, от които счита, че е възникнало това задължение. Недоказването им ще доведе до потвърждаването на отказа.

VII. КАСАЦИОННО ОБЖАЛВАНЕ

За систематичност в изложението следва да се разграничат случаите на 1) касационно оспорване на първоинстанционно съдебно решение на Административен съд, постановено по жалба срещу административен акт от 2) оспорване на съдебно решение на районните съдилища по жалба срещу наказателно постановление.

Следва да се посочи, че чисто терминологично „оспорване" и „обжалване" на даден административен или съдебен акт по същество означават едно и също действие, насочено към пренасяне на спора в по-горна инстанция с оглед провеждане на съдебен контрол над з а к о н о с ъ б р а з н о с т т а (приложимо за административните актове), валидността, допустимостта или правилността (приложимо за съдебните актове) на съответния акт.

A. КАСАЦИОННО ОБЖАЛВАНЕ НА СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Предмет на касационното оспорване (обжалване) е първоинстанционното съдебно решение.

След завършване на заседанието по същество и постановяване на съдебния акт, страните по делото се уведомяват чрез съобщение за същия и в указания от закона 14-дневен срок могат да се възползват от правото си на касационно обжалване, ако съдебния акт не е постановен в тяхна полза и според тях е неправилен, недопустим или невалиден.

Целта на касационното оспорване е да бъде проверена валидността, допустимостта и правилността на това съдебно решение.

Касационното производство е самостоятелно съдебно производство и може да бъде образувано, проведено и приключено само при валидно възникнало задължение за това, породено от едно съществуващо, редовно и валидно упражнено право на касационно оспорване.

Съдебният правораздавателен акт (решение, определение, разпореждане) е юридически акт на публичната власт.

Правото на касационно оспорване на първоинстанционно съдебно решение представлява **процесуално право** за защита срещу порочен държавен юридически акт. Насочено е към Съда, който е държавен орган (публично правен субект). Затова е **публично право**. Упражнява се чрез едностранното волеизявление на неговия носител - гражданин или юридическо лице - отправена до Съда в писмена форма жалба, което е достатъчно за настъпването на правна промяна постановяването на съдебно решение.

Правото на касационно оспорване е **процесуална възможност на всяка от страните по административното дело да поиска от по-горната съдебна инстанция да обяви нищожността, да обезсили или да отмени порочното първоинстанционно съдебно решение.**

Подаване на касационна жалба.

Условията или предпоставките или както се нарича на правен език - фактическият състав, от който възниква правото на касационно оспорване, се състои от два елемента (два юридически факта) - упражненото право на оспорване на административен акт' (упражненото право на иск) и порочното първоинстанционно решение, с което е отказана търсената защита. Този фактически състав е завършен с изготвянето на порочното съдебно решение. От този момент възниква правото на касационно оспорване. Веднъж възникнало, правото на касационно оспорване съществува в продължение на един сравнително кратък период от време - 14 дни от съобщението, че решението по делото е изготвено, през който може да бъде упражнено. Следва да се помни, че предварителен отказ от това право е недействителен. Предварителен е този отказ, който е направен преди да е изготвено първоинстанционното съдебно решение или преди то да е било обявено.

ВАЖНО Е ДА СЕ ЗНАЕ, че Касационната жалба се подава до Върховния административен съд чрез Съда, който е постановил решението.

Срокът за упражняването на това право е 14-дневен и започва да тече от деня на съобщението, че решението е изготвено. С неговото изтичане правото на касационно оспорване, ако не е упражнено, се погасява, защото този срок е преклузивен, т.е. с изтичането му се пресича възможността да се упражни правото на жалба, защото самото право се погасява.

Отказ от правото на касационно оспорване, след като това право е възникнало и съществува, е действителен. Той може да бъде изразен изрично, но може да бъде изразен и мълчаливо - когато неговият титуляр просто не го упражни в съответния преклузивен срок (в огромния брой от случаите, т.е. ако страната по делото не иска да обжалва съдебното решение, то не е необходимо да се заявява изрично това).

Отказът може да бъде изразен изрично, както преди правото на касационно оспорване да бъде упражнено, така и след неговото упражняване. Адресат на отказа е съответният касационен съд (в случая на обжалвано първоинстанционно съдебно решение на регионален административен съд - Върховен административен съд), пред който по правилата на подсъдността правото на касационно оспорване може да бъде упражнено.

Когато отказът от правото на касационно оспорване се прави след като е било вече упражнено, т.е. след като е подадена жалба, то трябва да бъде изразено писмено и адресирано до съответния касационен съд, дори да е било подадено преди още касационната жалба и първоинстанционното дело да са изпратени на този съд. Защото касационната жалба го сезира, а отказът от правото на оспорване го десезира, т.е. прекратява неговото задължение да образува, проведе и приключи касационното съдебно производство. Той е единствено компетентен да остави касационната жалба без разглеждане поради направеният отказ от правото на касационно оспорване.

Касационната жалба задължително се подава в писмена форма чрез съда, чийто съдебен акт се обжалва и има следните елементи:

- посочване на съда, до който се адресира (Върховен административен съд е единствения съд, който контролира актовете на регионалните административни съдилища)
- имената и точния адрес на жалбоподателя, както и ЕГН ако жалбата се подава от физическо лице (гражданин); имената и адреса на законния представител на юридическото лице или на пълномощника (ако има такъв)
- означение на обжалваното решение (посочва се датата на решението и номера на делото по описа на съответния съд)
- точно и мотивирано посочване на конкретните пороци на решението, които съставляват касационни основания (вж. по-горе в изложението)
- в какво се състои искането (например да се отмени изцяло или отчасти решението, да се прогласи нищожността му или да се обезсили като недопустимо)
- подпис на лицето, което подава жалбата

Б. КАСАЦИОННО ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД АДМИНИСТРАТИВНИЯ СЪД ПО ЖАЛБИ СРЕЩУ РЕШЕНИЯ НА РАЙОННИТЕ СЪДИЛИЩА

Друга голяма група са случаите на касационно обжалване на решения на районните съдилища по административни дела (по жалби срещу решения на Общински служби „Земеделие“ по Закона за собствеността и ползването на земеделските земи и по Закона за възстановяване на собствеността върху земите и горите от горски фонд), както и най-вече по административно-наказателни дела по Закона за административните нарушения и наказания (по жалби срещу наказателни постановления, издавани по Закона за движение по пътищата, по Кодекса на труда, по Закона за защита на потребителите, по Закона за българските документи за самоличност, Закона за устройство на територията и др.).

След връчването на съобщението за изготвеното решение от Районния съд, започва да тече 14-дневен срок, в който страните по делото (административно-наказания нарушител и наказващия орган, респективно жалбоподателя пред районния съд и административния орган, издал решението по ЗСПЗЗ/ ЗВСГЗГФ) могат да упражнят правото си на жалба. И в тези случаи са приложими правилата за упражняване на правото на жалба, изложени по-горе.

Касационните основания, т.е. основанията за отмяна на решението на районния съд, на които следва да стане позоваването в касационната жалба са следните:

1. когато е нарушен законът т.е. определена материално- правна норма (например е санкциониран водач на МПС с глоба, която не е предвидена от съответната санкционна норма);
2. когато е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила (например даден е ход на делото, когато е установено с писмени доказателства, че страната и нейния пълномощник-адвокат не са могли да присъстват);
3. когато наложеното наказание е явно несправедливо

В производството пред касационната инстанция (Административния съд) не могат да се представят други доказателства освен писмените и то свързани с наведените в касационната жалба касационни основания или с други думи с даденото доказателство, което се представя в процеса не може да се доказва друго, освен това което е поддържано в жалбата като касационно основание (например не може да се представя документ за заболяване на страната или адвоката, с който да се доказва съществено нарушение на процесуалните правила, ако в жалбата касатора е поддържал само наличието на нарушение на материалния закон).

Ако Съдът намери някое от поддържаните касационни основания за основателно, то правомощията са му както описаните по-горе в касационното производство пред ВАС:

- оставяне в сила на обжалваното решение;
- отмяна на решението изцяло или в определена част;
- обезсилване на решението и връщане за ново разглеждане от друг състав на

Районния съд, когато се установи съществено нарушение на съдопроизводствените (процесуалните) правила и когато трябва да се установят факти, за които събирането на писмени доказателства не е достатъчно т.е. назначаване на експертиза и изслушването на свидетели.

Решението на Административния съд е окончателно и не може да се обжалва.

Срокът за произнасяне по делото е 30-дневен от заседанието, в което делото е излязло за решаване, който срок е инструктивен.

